Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 5. junija 2014*

„Konvencija o izvajanju Schengenskega sporazuma — Člen 54 — Načelo ne bis in idem — Področje uporabe — Sklep o ustavitvi postopka zaradi pomanjkanja dejstev in/ali dokazov, ki ga sprejme sodišče države pogodbenice — Možnost obnove sodnega postopka, če se pojavijo nova dejstva in/ali dokazi — Pojem osebe, proti kateri je bil ‚sodni postopek pravnomočno končan' — Kazenski pregon v drugi državi članici zoper isto osebo zaradi kaznivega dejanja, ki temelji na istih dejstvih — Prenehanje kazenskega pregona in uporaba načela ne bis in idem“

V zadevi C-398/12,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 35 EU, ki ga je vložilo Tribunale di Fermo (Italija) z odločbo z dne 11. julija 2012, ki je na Sodišče prispela 29. avgusta 2012, v kazenskem postopku zoper

M,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi L. Bay Larsen (poročevalec), predsednik senata, K. Lenaerts, podpredsednik Sodišča, v funkciji sodnika četrtega senata, M. Safjan, J. Malenovský, sodnika, in A. Prechal, sodnica,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,

sodna tajnica: A. Impellizzeri, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 12. septembra 2013,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za Q in R C. Taormina in L. V. Mascioli, odvetnika,

— za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj z G. Palatiellom, avvocato dello Stato,

— za belgijsko vlado T. Materne in C. Pochet, agenta,

— za nemško vlado T. Henze in J. Kemper, agenta,

— za nizozemsko vlado C. Schillemans, M. de Ree, C. Wissels in B. Koopman, agentke,

— za avstrijsko vlado A. Posch, agent,

— za poljsko vlado B. Majczyna, M. Arciszewski, M. Szpunar in M. Szwarc, agenti,

* Jezik postopka: italijanščina.

— za švicarsko vlado D. Klingele, agent,

— za Evropsko komisijo F. Moro in R. Troosters, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 6. februarja 2014

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 54 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladami držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah (UL 2000, L 239, str. 19), podpisane v Schengnu 19. junija 1990 (v nadaljevanju: KISS).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru kazenskega postopka, uvedenega v Italiji zoper M na podlagi istih dejstev, kot so tista, na podlagi katerih je bila v Belgiji vzporedno uvedena preiskava zaradi dejanj spolnega nasilja zoper mladoletno osebo v času od maja 2001 do februarja 2004 na ozemlju te države članice.

Pravni okvir

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin

3 Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisani v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP), je priložen Protokol št. 7, ki je bil podpisan v Strasbourgu 22. novembra 1984 in ga je ratificiralo 25 držav članic Evropske unije (v nadaljevanju: Protokol št. 7 k EKČP), njen člen 4 z naslovom „Pravica, da nisi dvakrat sojen ali kaznovan za isto kaznivo dejanje“ pa določa:

„1. Pravosodni organi iste države ne smejo nikogar ne kazensko preganjati ne kaznovati za kaznivo dejanje, za katero je bil na podlagi zakona in v skladu s kazenskim postopkom te države s pravnomočno sodbo že oproščen ali obsojen.

2. Določbe prejšnjega odstavka ne preprečujejo obnove kazenskega postopka na podlagi zakona in skladno s kazenskim postopkom prizadete države, če obstajajo dokazi o novih ali na novo odkritih dejstvih ali pa če je v prejšnjih postopkih prišlo do bistvene napake, ki bi lahko vplivala na izid sojenja.

3. Odstopanje od tega člena na podlagi 15. člena [EKČP] ni mogoče.“

Pravo Unije

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah

4 Člen 50 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) z naslovom „Pravica, da se za isto kaznivo dejanje kazensko ne preganja ali kaznuje dvakrat“ določa:

„Nihče ne sme biti ponovno v kazenskem postopku ali kaznovan zaradi kaznivega dejanja, za katero je bil v Uniji v skladu z zakonom s pravnomočno sodbo že oproščen ali obsojen.“

Protokol (št. 19) o schengenskem pravnem redu

5 Protokol (št. 19) o schengenskem pravnem redu, vključenem v okvir Evropske unije, ki je priložen Lizbonski pogodbi (UL 2010, C 83, str. 290), v členih 1 in 2 določa, da sta Kraljevina Belgija in Italijanska republika med državami članicami, v katerih se uporablja schengenski pravni red.

Protokol (št. 36) o prehodni ureditvi

6 V skladu s členom 10(1) in (3) Protokola (št. 36) o prehodni ureditvi, priloženega Pogodbi o DEU, pristojnosti Sodišča Evropske unije glede aktov Unije, ki so bili sprejeti pred začetkom njene veljave, vključno s tistimi, ki so bili sprejeti v skladu s členom 35(2) EU, ostanejo na podlagi naslova VI Pogodbe o EU v različici pred začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe nespremenjene prvih pet let po začetku njene veljave.

Izjava na podlagi člena 35(2) EU

7 Iz podatkov, ki se nanašajo na datum začetka veljavnosti Amsterdamske pogodbe in ki so bili objavljeni v *Uradnem listu Evropskih skupnosti* z dne 1. maja 1999 (UL L 114, str. 56), izhaja, da je Italijanska republika podala izjavo na podlagi člena 35(2) EU, s katero je priznala pristojnost Sodišča za predhodno odločanje v skladu z določbo člena 35(3)(b) EU.

KISS

8 Del schengenskega pravnega reda je zlasti KISS. Naslov III, naslovljen „Policija in varnost“, vsebuje poglavje 3 z naslovom „Uporaba načela *ne bis in idem*“. Člen 54 KISS iz poglavja 3 določa:

„Oseba, proti kateri je bil sodni postopek v eni pogodbenici pravnomočno končan, se za ista dejanja ne sme preganjati v drugi pogodbenici, pod pogojem, da je bila izrečena kazen tudi izvršena, da je v postopku izvrševanja ali je po zakonodaji pogodbenice, ki jo je izrekla, ni več mogoče izvršiti.“

Belgijsko pravo

9 Člen 128 belgijskega Code d’instruction criminelle (zakonik o kazenskem postopku, v nadaljevanju: CIC) določa, da se takrat, ko se zahteva, da se zoper preiskovanca uvede kazenski postopek, „posvetovalni senat odloči, da se postopek ustavi, če ugotovi, da očitano dejanje ni ne kaznivo dejanje ne prekršek ali da ni dejstev in/ali dokazov zoper obdolženca“.

10 Člen 246 CIC določa:

„Zoper obdolženca, glede katerega je zunajobravnavni senat odločil, da ni razloga za uvedbo postopka, ni več mogoče sprožiti postopka zaradi istih dejstev, razen če se ne pojavijo nova dejstva in/ali dokazi.“

11 Člen 247 CIC določa:

„Izjave prič, listine in zapisniki, ki jih ni bilo mogoče predložiti zunajobravnavnemu senatu in ki bi lahko okrepili dokaze, za katere je zunajobravnavni senat ugotovil, da so preskopi, ali omogočili nov pogled na dejstva, ki bi pripomogel k ugotavljanju resnice, štejejo za nova dejstva in/ali dokaze.“

12 Iz spisa izhaja, da je belgijsko Cour de cassation (kasacijsko sodišče) razsodilo, da se člena 246 in 247 CIC ne nanašata samo na sklepe zunajobravnavnega senata o ustavitvi postopka, temveč tudi na vse stopnje, ko preiskovalni sodniki, vključno s posvetovalnim senatom, končajo preiskavo s sklepom o ustavitvi postopka.

13 Člen 248 CIC določa, da če se pojavijo nova dejstva in/ali dokazi, mora zadevni policijski uslužbenec ali preiskovalni sodnik posredovati kopije listin in dokazno gradivo državnemu tožilcu pri pritožbenem sodišču. Slednji lahko predsedniku zunajobravnavnega senata predlaga, naj določi sodnika, ki bo na pobudo državnega tožilstva opravil novo preiskavo v primeru novih obtožb.

Italijansko pravo

14 Člen 604 italijanskega kazenskega zakonika določa, da se lahko kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost, ki jih storijo italijanski državljani, preganjajo v Italiji, čeprav so bila storjena v tujini.

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

15 M, italijanski državljan, prebiva v Belgiji, kjer je bil zoper njega po več ovadbah, ki jih je vložila njegova snaha Q, leta 2004 uveden kazenski pregon zaradi večkratnega spolnega nasilja ali zaradi nezakonitih ravnanj, povezanih s spolnostjo, vključno s kaznivim dejanjem zoper spolno nedotakljivost osebe, mlajše od 16 let.

16 Zatrjevano je bilo, da je M od maja 2001 do februarja 2004 ta dejanja storil v Belgiji zoper svojo vnukinjo N, rojeno 29. aprila 1999, ob soudeležbi O, ki je oče N.

17 Po preiskavi, v kateri so bili zbrani in preučeni različni dokazi, je posvetovalni senat pri Tribunal de première instance de Mons (prvostopenjsko sodišče v Monsu) (Belgija) 15. decembra 2008 sprejel sklep o ustavitvi postopka in s tem končal kazenski postopek zaradi pomanjkanja dejstev in/ali dokazov (v nadaljevanju: sklep o ustavitvi postopka).

18 Zunajobravnavni senat pri Cour d'appel de Mons (pritožbeno sodišče v Monsu) (Belgija) je s sodbo z dne 21. aprila 2009 potrdil sklep o ustavitvi postopka. Cour de cassation je s sodbo z dne 2. decembra 2009 zavrnilo pritožbo, vloženo zoper to sodbo.

19 Sočasno s preiskavo, ki je potekala v Belgiji, in na podlagi prijave, ki jo je 23. novembra 2006 Q podala italijanski policiji, se je zoper M začel kazenski postopek na podlagi istih dejstev, ki so bila navedena v točkah 15 in 16 te sodbe, pred Tribunale di Fermo.

20 Preiskovalni sodnik Tribunale di Fermo je 19. decembra 2008 po preiskavi, ki je v bistvenem povzela tisto, ki se je odvijala v Belgiji, odredil, da se proti M začne kazenski postopek pred senatom navedenega sodišča.

21 M se je na obravnavi 9. decembra 2009 pred Tribunale di Fermo skliceval na sodbo z dne 2. decembra 2009, ki jo je izdalo Cour de cassation in na načelo *ne bis in idem*.

22 Državni tožilec in odvetniki Q so – čeprav so se strinjali glede istovetnosti dejstev, ki so bila predmet preiskave tako v Belgiji kot v Italiji – izpodbijali obstoj meritorne sodbe, ki bi bila pravnomočna, in so v tej zvezi navajali, da sklep o ustavitvi postopka z dne 15. decembra 2008 ni ovira za to, da se kasneje znova uvede postopek na podlagi novih dejstev in/ali dokazov.

23 Predložitveno sodišče navaja, da ta sklep o ustavitvi postopka nasprotuje temu, da se zoper obdolženca začne postopek, razen če se zoper njega pojavijo nova dejstva in/ali dokazi, kot so opredeljena v členu 247 CIC.

24 Predložitveno sodišče prav tako navaja, da se v skladu z belgijskim pravom postopek lahko obnovi le na predlog državnega tožilca.

25 V teh okoliščinah je Tribunale di Fermo prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali pravnomočen sklep o ustavitvi postopka, ki ga je [sodišče] državʼ[e] članicʼ[e] Evropske unije, podpisnicʼ[e] KISS, izdalʼ[o] po obširni preiskavi, ki jo je opravilʼ[o] v postopku, ki bi se lahko obnovil, če bi bili pridobljeni novi dokazi, preprečuje uvedbo ali vodenje postopka zaradi istih dejstev in zoper isto osebo v drugi državi podpisnici konvencije?“

Vprašanje za predhodno odločanje

26 Predložitveno sodišče s svojim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 54 KISS razlagati tako, da je treba sklep o ustavitvi postopka, ki v državi pogodbenici, ki je ta sklep izdala, pomeni oviro, da bi se za ista dejanja začel nov kazenski pregon zoper osebo, na katero se ta sklep nanaša, razen v primeru novih dejstev in/ali dokazov zoper to osebo, šteti kot odločbo, s katero je bil sodni postopek pravnomočno končan v smislu tega člena, ki pomeni oviro za to, da bi se začel nov pregon zaradi istih dejstev zoper isto osebo v drugi državi podpisnici konvencije.

27 Iz besedila člena 54 KISS izhaja, da se nikogar ne sme preganjati v eni državi pogodbenici za ista dejanja, v zvezi s katerimi je bil v drugi državi pogodbenici „sodni postopek [že] pravnomočno končan“.

28 Za ugotovitev, ali sodna odločba pomeni odločbo, s katero je bil sodni postopek zoper osebo pravnomočno končan v smislu tega člena, je treba zagotoviti, da je bila ta odločba izdana po vsebinski presoji zadeve (glej v tem smislu sodbo Miraglia, C-469/03, EU:C:2005:156, točka 30).

29 Sodišče je v tej zvezi presodilo, da je treba za odločbo sodnih organov države pogodbenice, na podlagi katere je obtoženec pravnomočno oproščen zaradi pomanjkanja dokazov, šteti, da temelji na taki presoji (glej v tem smislu sodbo van Straaten, C-150/05, EU:C:2006:614, točka 60).

30 Zato je treba ugotoviti, da je treba za sklep o ustavitvi postopka, ki je bil izdan po preiskavi, v kateri so bili zbrani in preučeni različni dokazi, šteti, da je bil predmet vsebinske presoje, v smislu zgoraj navedene sodbe Miraglia (EU:C:2005:156), če vsebuje pravnomočno odločitev glede nezadostnosti teh dokazov in izključuje vsakršno možnost, da bi se zadeva ponovno obravnavala na podlagi istih dokazov.

31 V tej zvezi iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da mora biti za to, da se lahko šteje, da je sodni postopek zoper zadevno osebo za dejanja, ki se ji očitajo, „pravnomočno končan“ v smislu člena 54 KISS, pravnomočno ustavljen kazenski pregon, tako da je posledica zadevne odločbe v državi pogodbenici, v kateri je bila sprejeta, varstvo, ki je zagotovljeno z načelom *ne bis in idem* (glej v tem smislu sodbo Turanský, C-491/07, EU:C:2008:768, točki 32 in 35 ter navedena sodna praksa).

32 Odločba, s katero v skladu s pravom prve države pogodbenice, ki je sprožila kazenski pregon zoper neko osebo, ni pravnomočno ustavljen kazenski postopek na državni ravni, namreč načeloma ne more pomeniti postopkovne ovire za to, da bi se kazenski pregon zoper to osebo in za ista dejanja eventualno začel ali nadaljeval v drugi državi pogodbenici (sodba Turanský, EU:C:2008:768, točka 36).

33 Kot pa izhaja iz predložitvene odločbe, je na podlagi sodbe, ki jo je izdalo Cour de cassation 2. decembra 2009, sklep o ustavitvi postopka postal pravnomočen. Zato je treba šteti, da je kazenski pregon ustavljen, kar pomeni oviro za to, da bi se v Kraljevini Belgiji zoper M začel nov pregon za ista dejanja in na podlagi istih dejstev in/ali dokazov, kot so tisti, ki so bili preučeni v okviru postopka, v katerem je bil izdan ta sklep. Členi od 246 do 248 CIC namreč določajo, da je postopek mogoče obnoviti le na podlagi novih dejstev in/ali dokazov, in sicer zlasti dokazov, ki jih zunajobravnavni senat še ni preučil in bi lahko spremenili njegov sklep o ustavitvi postopka.

34 Poleg tega je treba opozoriti, da, kot je presodilo Sodišče v točki 40 sodbe Bourquain (C-297/07, EU:C:2008:708), glede sodbe, izdane v odsotnosti, zgolj dejstvo, da naj bi ta kazenski postopek v skladu z nacionalnim pravom zahteval obnovo postopka, samo po sebi ne izključuje, da ta sodba kljub temu ne bi bila označena za „pravnomočno“ v smislu člena 54 KISS.

35 Poleg tega je treba ugotoviti, da zato, ker je pravica, da se za isto kaznivo dejanje kazensko ne preganja ali kaznuje dvakrat, prav tako vsebovana v členu 50 Listine, je treba tako razlagati tudi člen 54 KISS.

36 V tej zvezi je treba najprej navesti, da je treba presojo „pravnomočnosti“ zadevne kazenske odločbe opraviti na podlagi prava države članice, ki jo je izdala.

37 Nato je treba opozoriti, da v skladu s pojasnili k členu 50 Listine, ki jih je treba upoštevati pri njegovi razlagi (sodba Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, točka 20 in navedena sodna praksa), „kar zadeva primere iz 4. člena Protokola št. 7, to je uporabo načela v isti državi članici, ima zagotovljena pravica enak pomen in obseg kot ustrezna pravica v EKČP“. Ta točka pojasnil je namreč v tem primeru upoštevna, glede na to, da je v skladu s členom 54 KISS „pravnomočnost“ sodne odločbe za namene uporabe načela *ne bis in idem* v primeru morebitnega pregona, ki ga izvajajo druge države pogodbenice, odvisna od tega, ali je ta odločba pravnomočna v državi pogodbenici, kjer je bila sprejeta.

38 Iz člena 4(2) Protokola št. 7 k EKČP izhaja, da načelo *ne bis in idem* iz odstavka 1 tega člena ne nasprotuje možnosti obnove postopka, „če obstajajo dokazi o novih ali na novo odkritih dejstvih“, ki bi lahko vplivali na izid sojenja.

39 V tej povezavi je Evropsko sodišče za človekove pravice v sodbi Zolotoukhine proti Rusiji (št. 14939/03, točka 83, z dne 10. februarja 2009) presodilo, da člen 4 Protokola št. 7 k EKČP „postane pomemben, ko se začne nov pregon in je prejšnja oprostilna ali obsodilna sodba postala pravnomočna“. Nasprotno pa se izrednih pravnih sredstev pri presoji, ali je bil postopek pravnomočno končan, ne upošteva. Čeprav ta pravna sredstva pomenijo nadaljevanje prvega postopka, „pravnomočnost“ odločbe ni odvisna od njihove uporabe (ESČP, Zolotoukhine proti Rusiji, št. 14939/03, § 108, z dne 10. februarja 2009).

40 V tem primeru možnost, da se obnovi postopek, če se pojavijo nova dejstva in/ali dokazi, kot je določeno v členih od 246 do 248 CIC, ne omaja značaja „pravnomočnosti“ sklepa o ustavitvi postopka v zadevi v glavni stvari. Ta možnost ni „izredno pravno sredstvo“ v smislu te sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice, temveč pomeni izredni začetek, in to na podlagi drugačnih dokazov, drugega postopka, kot pa enostavno nadaljevanje na podlagi istih elementov že zaključenega postopka. V preostalem je treba zaradi nujnosti preučitve povsem novega značaja elementov, navedenih v utemeljitev obnove postopka, ugotoviti, da se lahko nov postopek, ki temelji na takšni možnosti obnove, zoper isto osebo zaradi istih dejstev izvede samo v državi pogodbenici, na ozemlju katere je bil ta sklep izdan.

41 Glede na navedeno je na postavljeno vprašanje treba odgovoriti, da je treba člen 54 KISS razlagati tako, da je treba sklep o ustavitvi postopka, ki v državi pogodbenici, ki je ta sklep izdala, pomeni oviro, da bi se za ista dejanja začel nov kazenski pregon zoper osebo, na katero se ta sklep nanaša, razen v primeru novih dejstev in/ali dokazov zoper to osebo, šteti kot odločbo, s katero je bil sodni postopek pravnomočno končan v smislu tega člena, ki pomeni oviro za to, da bi se začel nov pregon zaradi istih dejstev in zoper isto osebo v drugi državi podpisnici konvencije.

Stroški

42 Ker je ta postopek za stranke v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Člen 54 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladami držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah, podpisane v Schengnu (Luksemburg) 19. junija 1990, je treba razlagati tako, da je treba sklep o ustavitvi postopka, ki v državi pogodbenici, ki je ta sklep izdala, pomeni oviro, da bi se za ista dejanja začel nov kazenski pregon zoper osebo, na katero se ta sklep nanaša, razen v primeru novih dejstev in/ali dokazov zoper to osebo, šteti kot odločbo, s katero je bil sodni postopek pravnomočno končan v smislu tega člena, ki pomeni oviro za to, da bi se začel nov pregon zaradi istih dejstev in zoper isto osebo v drugi državi podpisnici konvencije.

Podpisi